॥ जनक उवाच ॥ अक्षरक्षरयोरेष द्वयोः सम्बन्ध इष्यते। स्त्रीपुंसोर्व्वाऽपि भगवान् सम्बन्धस्तद्वदुच्यते।
ऋते तु पुरुषं नेह स्त्री गर्भं धारयत्युत। ऋते स्त्रियं न पुरुषो रूपं निर्वर्त्तयेत्तथा।
अन्योन्यस्याभिसम्बन्धादन्योन्यगुणसंश्रयात्। रूपं निवर्त्तयत्येतदेवं सर्व्वासु योनिषु। ११२२०
रत्यर्थमभिसम्बन्धादन्योन्यगुणसंश्रयात्। ऋतौ निवर्त्तते रूपं तद्वक्ष्यामि निदर्शनं।
ये गुणाः पुरुषस्येह ये च मातृगुणास्तथा। अस्थिस्नायुश्च मज्जा च जानीमः पितृतो द्विज।
त्वङ्मांसशोणितञ्चेति मातृजान्यपि शुश्रुम। एवमेतद्द्विजश्रेष्ठ वेदे शास्त्रे च पठ्यते।
प्रमाणं यत् स्ववेदोक्तं शास्त्रोक्तं यच्च पठ्यते। वेदशास्त्रद्वयञ्चैव प्रमाणं तत् सनातनं।
अन्योन्यगुणसंरोधादन्योन्यगुणसंश्रयात्। एवमेवाभिसम्बद्धौ नित्यं प्रकृतिपूरुषौ। ११२२५
पश्यामि भगवंस्तस्मान्मोक्षधर्म्मो न विद्यते। अथ वानन्तरकृतं किञ्चिदेव निदर्शनं।
तन्ममाचक्ष्व तत्त्वेन प्रत्यक्षो ह्यसि सर्व्वदा। मोक्षकामा वयञ्चापि काङ्क्षामो यदनामयं।
अदेहमजरं नित्यमतीन्द्रियमनीश्वरं।
॥ वशिष्ठ उवाच ॥ यदेतदुक्तं भवता वेदशास्त्रनिदर्शनं। एवमेतद्यथा चैतन्निगृह्णाति तथा भवान्।
धार्य्यते हि त्वया ग्रन्थ उभयोर्व्वेदशास्त्रयोः। न च ग्रन्थस्य तत्त्वज्ञो यथाच त्वं नरेश्वर। ११२३०
यो हि वेदे च शास्त्रे च ग्रन्थधारणतत्परः। न च ग्रन्थार्थतत्त्वज्ञस्तस्य तद्धारणं वृथा।
भारं स वहते तस्य ग्रन्थस्यार्थं न वेत्ति यः। यस्तु ग्रन्थार्थतत्त्वज्ञो नास्य ग्रन्थागमो वृथा।
ग्रन्थस्यार्थस्य पृष्टः सन् तादृशो वक्तुमर्हति। यथा तत्त्वाभिगमनादर्थं तस्य स विन्दति।
न यः संसत्सु कथयेद्ग्रन्थार्थं स्थूलबुद्धिमान्। स कथं मन्दविज्ञानो ग्रन्थं वक्ष्यति निर्णयात्।
निर्णयञ्चापि किद्रात्मा न तं वक्ष्यति तत्त्वतः। सोपहासात्मतामेति यस्माच्चैवात्मवानपि। ११२३५
तस्मात्त्वं शृणु राजेन्द्र यथैतदनुदृश्यते। याथातथ्येन सांख्येषु योगेषु च महात्मसु।
यदेव योगाः पश्यन्ति सांख्यैस्तदनुगम्यते। एकं सांख्यञ्च योगञ्च यः पश्यति स बुद्धिमान्।
त्वङ्मांसं रुधिरं मेदः पित्तं मज्जा च स्नायु च। एतदैन्द्रियकं तात यद्भवानिदमाह मा।
द्रव्याद्द्रव्यस्य निर्वृत्तिरिन्द्रियादिन्द्रियं तथा। देहाद्देहमवाप्नोति बीजाद्बीजं तथैव च।
निरिन्द्रियस्याबीजस्य निर्द्रव्यस्याप्यदेहिनः। कथं गुणा भविष्यन्ति निर्गुणत्वान्महात्मनः। ११२४०
गुणा गुणेषु जायन्ते तत्रैव निविशन्ति च। एवं गुणाः प्रकृतितो जायन्ते निविशन्ति च।
त्वङ्मांसं रुधिरं मेदः पित्तं मज्जाऽस्थि स्नायु च। अष्टौ तान्यथ शुक्रेण जानीहि प्राकृतानि वै।
पुमांश्चैवापुमांश्चैव चैलिङ्गं प्राकृतं स्मृतं। न वाऽपुमान् पुमांश्चैव स लिङ्गीत्यभिधीयते।
अलिङ्गात् प्रकृतिर्लिङ्गैरुपालभ्यति सात्मजैः। यथा पुष्पफलैर्नित्यमृतवो मूर्त्तयस्तथा।
एवमप्यनुमानेन ह्यलिङ्गमुपलभ्यते। पञ्चविंशतिमस्तात लिङ्गेषु नियतात्मकः। ११२४५
अनादिनिधनोऽनन्तः सर्व्वदर्शी निरामयः। केवलत्वभिमानित्वाद्गुणेषु गुण उच्यते।
गुणा गुणवतः सन्ति निर्गुणस्य कुतो गुणाः। तस्मादेवं विजानन्ति ये गुणा गुणदर्शिनः।